

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πέμπτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἰκαστοῦ ἔτους καὶ εἶνε ἰτησία.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

14 Μαΐου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ

Παπαφλέσσα

Ἡ ἀνωτέρω ὑπογραφή τοῦ γενναίου ἀρχιμανδρίτου ἐλή-
φθη ἐν μακρῆς ἐπιστολῆς γραφεύσης ἐν Ἀχαδοκάμπῳ, τῇ
10 Ἰουλίου 1822, παρ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἀειμνήστων Δημη-
τρίου Ὑψηλάντου, Πετρόμπετη, Θεοδώρου Κολοκοτρώνη
καὶ Παναγιώτου Κρεβάτα καὶ ἀπευθυνθείσης «Πρὸς τοὺς
φιλογενεῖς πατριώτας, εἰς Ζάκυνθον.» Διὰ τῆς ἐπιστολῆς
ταύτης, ἥς τὸ πρωτότυπον εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ κ. Δ.
Στεφάνου, περιγράφεται ἡ οἰκτρὰ τότε κατάστασις τῆς
Ἑλλάδος καὶ ζητεῖται βοήθεια παρὰ τῶν Ζακυνθίων εἰς
«μπαροῦτι, μολύβι καὶ χαρτί.» Σ. τ. Δ.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΛΟΜΒΟΣ

Βίος αὐτοῦ καὶ ἀνακαλύψεις.

[Μετάφρασις Α. Μ.]

Συνέχεια καὶ τέλος: ἴδι σελ. 289.

Ε'

Τρίτη θαλασσοπορία.

Ἡ Τρίσις, ἡ ἀμερικανικὴ ἠπειρος, αἱ νῆσοι Ταβάγο,
Γρενάδα, Μαργαρίτα καὶ Κουβάγο.

Ὁ μέγας θαλασσοπόρος δὲν ἀπεθαρρύνθη ἐκ
τῆς ἀχαριστίας τῶν συμπολιτῶν του. Κατ' αὐ-
τὸν ἡ κυρία καὶ μεγάλη ἀποστολὴ ἐξεπληρώ-
θη, ἔμενον ὅμως νὰ ἐκπληρωθῇ καὶ ἡ μικρὰ ἢ
ἀνθρωπίνη. Ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος, πρέπει νὰ
εἴπωμεν, ἄνευ κινδύνου νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ὀ-
φειλὴν τῆς εὐγνωμοσύνης, ἣν οἱ μεταγενέστεροι
ὀφείλουσι πρὸς τὴν μνήμην του, ἦτο ἀνὴρ ἐμ-
πεφορημένος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν χρόνων ἐν
οἷς ἔζη. Ὁνευροπόλει πλούτη καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ
διὰ τοὺς ὀπαδούς του ὅτε δ' ἐπερατώθη τὸ μέγα
αὐτοῦ ἔργον ἀποκλειστικῶς ἐνησχολήθη εἰς ἀν-
εύρεσιν τοῦ χρυσοῦ, ὅστις ἠδύνατο νὰ κατα-
στήσῃ αὐτὸν ἴσον καὶ δὴ ἀνώτερον ὅλων ἐκείνων
τῶν εὐγενῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες ἐξηυτέλιζον ἤδη
τὴν ἐπιχείρησιν, διότι δὲν εὗρον τὰ πλούτη, τὰ
ὅποια ἠλπίζον νὰ εὗρωσιν.

Ὅπως κατέγινε μετὰ σπουδῆς νὰ ὀργανώσῃ
τρίτην θαλασσοπορίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς
Ἰσπανικῆς κυβερνήσεως. Μετὰ δυσκολίας κατε-
νίκησε τὴν κακεντρέχειαν τῶν ἐχθρῶν του, οὕτε
ὅμως οἱ κόποι, οὗς παρεσκευάζε διὰ τὸ μέλλον,
οὕτε αἱ διαβολαί, ἃς κατέσιγα ἐν τῷ παρόντι,
ἀνεχαλτίσαν αὐτόν. Τῇ 30 Μαΐου 1498 διεφύ-
γεν ὅλας τὰς ἐνοχλήσεις, τὰς παντοειδεῖς, ἃς

ἔδοκίμασεν ἀφ' ἧς ἐπανήλθεν εἰς Ἰσπανίαν.
Καίπερ δὲ νοσῶν, ἀπέπλευσε μετὰ 8 πλοίων, ἐφ.
ὧν ἐπεβίβασεν 60 ναύτας καὶ 100 πεζοὺς, 40
ἵππεις, 50 ἐργάτας, 20 μεταλλευτάς, 20 ἐρ-
γάτας διαφόρων ἐπαγγελμάτων καὶ μουσικοὺς
ἔτι ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅλα τὰ στοιχεῖα πρὸς ἴδρυσιν
νέας σπουδαίας ἀποικίας, ἧς παρεσκευάσε τὸ
μέλλον ἐπιτυχῶν ἐκ τοῦ Βασιλέως τὴν διατα-
γὴν ὅπως πάσαι αἱ θανατικαὶ ποιναὶ, αἱ ἐν χρή-
σει ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, μεταβληθῶσιν εἰς ἐξορίαν
εἰς τὰς Νήσους οὕτω δ' ἐγένετο ἐφευρετῆς
τῆς ἀποκαταστάσεως ἐκείνης τῶν καταδικῶν διὰ
τῆς ἐργασίας, ὧν ἡ ἱστορία περιποιεῖ τιμὴν εἰς
τὴν Ἀγγλίαν.

Παραφυλασσόμενος ὁ Κολόμβος παρὰ τὸ ἀ-
κρωτήριον τοῦ Ἀγ. Βικεντίου ὑπὸ γαλλικοῦ
στόλου, θέλοντος νὰ διευκολύνῃ τὴν πορείαν του,
διηυθύνθη εἰς τὴν Μαδέραν, ἐξ ἧς ἀπέστειλεν
εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον ὃ τῶν πλοίων του
ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν πλοιαρχῶν Πέτρου Ἀ-
ράνα, Σανσὲ Καθαραγιὰς καὶ ἐνός τῶν συγγενῶν
του Ἰωάννου Ἀντωνίου Κολόμβου· αὐτὸς δὲ διὰ
τῶν ὑπολοίπων τριῶν ἐτράπη πρὸς μεσημβρίαν
ὅπως διαπεράσῃ τὸν ἰσημερινὸν καὶ ἀναζητήσῃ
χώρας πλουσιωτέρας.

Ἐφθασεν εἰς τὰς νήσους Σὲλ καὶ Σαντιάγον
τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου. Ἐντεῦθεν ἀνεχώρησε
τῇ 4 Ἰουλίου, ἐπλευσε 120 λεύγας μεσημβρινο-
δυτικῶς ἐπειτα, ἵνα μὴ μείνῃ ἀκίνητος ἐν τῇ
διακεκαυμένῃ ζώνῃ ὑπὸ γαλήνης μακρᾶς, ἐτράπη
κατ' εὐθείαν πρὸς δυσμὰς καὶ ἀνεκάλυψε τῇ 31
Ἰουλίου νῆσον, ἣν ὠνόμασε Τριάδα.

Ἡ νῆσος αὕτη ἔκειτο πλοσιέστατα τῇ ἡπει-
ρῳ, ἀλλ' ὁ Κολόμβος, ὅστις δὲν ἐζήτει ἄλλως
πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τὴν ἠπειρον, ἔτι μᾶλλον
ἀμφέβαλλε διότι οἱ ναῦται, οὗς ἐπεμψεν εἰς τὴν
ξηρὰν τὴν ἐπαύριον τῆς προσορμίσσεως αὐτοῦ
παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ἀλκαταράζ, εἶπον αὐτῷ
ὅτι ἡ χώρα ἦτο ἀκατοίκητος.

Ἐν τούτοις μέγχι μονόξυλον, ἐφ' οὗ ἐπέβαινον
24 ἰθαγενεῖς ἐνδεδυμένοι κάτωθεν τῆς ὀσφύος
μικρὸν ἔνδυμα βαμβάκινον, κεχρωματισμένον διὰ
ζώων χρωμάτων, ἐπλησίασε τὸν στολισκόν·
ἀλλ' οἱ ναῦται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προσελκύσω-
σιν αὐτοὺς διὰ τῶν κατόπτρων καὶ τῶν ὑαλι-
κῶν, ἅτινα ἐπεδείκνυον· τούναντι οἱ Ἰνδοὶ ἔ-
δειξαν ἐχθρικός διαθέσεις, διότι ἀνεχώρησαν βί-

φαντες βροχὴν βελῶν ἐπὶ τοῦ πλησιεστέρου αὐτοῖς πλοίου.

Τῆ ἐπαύριον ὁ ναύαρχος προσωρμίσθη εἰς τὰ παράλια τῆς Βενεζουέλας, ἅτινα σχηματίζουσι τὸ δέλτα τοῦ Ὀρενόκου· ἀλλ' ἐκ τῶν πολυπληθῶν διακλαδώσεων τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐνόμισεν ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε νῆσος, ἣν καὶ ὠνόμασε Γράτσια.

Ἐν τούτοις αὐτόθι ὑπῆρχεν ἡ ἠπειρος, τὴν ὁποίαν τοσοῦτον ἐζήτηι, καὶ τὴν ὁποίαν ἐνόμισεν ὅτι ἀνεῦρεν εἰς Κοῦβαν· δὲν εἶχεν ὅμως ὁ Κολόμβος ἱκανὸν χρόνον ὅπως λάβῃ πλήρη γνώσιν. Προσβληθεὶς ἐν τῷ κόλπῳ Παρία, τῷ εὐρισκομένῳ μεταξὺ τῆς ἠπείρου καὶ Τριάδος, ὑπὸ τρικυμίας, ὅτε καὶ διέτρεξε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, ἔσπευσε νὰ ἐξέλθῃ, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνεκάλυψε καὶ ὠνόμασε τὸ ἀκρωτήριο Πένα Βλάγκα ἐπὶ τῆς νήσου Τριάδος, τὸ ἀκρωτήριο Ἄπτα ἐπὶ τῆς ἠπείρου καὶ πολλοὺς λιμένας, ἰδίᾳ δὲ τὸν τῶν Πιθήκων εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὀρενόκου· ἀπεδιβάσθη δὲ καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀκρωτηρίου Κουμάνα, ὅπου ἔτυχε λαμπρὰς ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν κατοίκων, οἵτινες ἐβεβαίωσαν αὐτὸν ὅτι πέραν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀλκαταράξ ἡ χώρα εἶχεν ἄφθονον χρυσὸν καὶ μαργαρίτας.

Ὁ ναύαρχος ἐπεθύμει νὰ προχωρήσῃ μέχρις ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπε πρὸς τὰ παράλια ἐκεῖνα οὐδὲν ἀσφαλὲς ὀρμητήριο τῶν πλοίων του. Ἄλλως δὲ καὶ ἡ ὑγεία του σπουδαίως εἶχε πάθει καὶ ἔσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς Ἰσαβέλλαν, ὅπερ ἀναφανδὸν ἐπεζήτησαν καὶ τὰ κεκμηκότα ἐκ τοῦ πλοῦ πληρώματα. Παρέπλευσε λοιπὸν τὴν Βενεζουέλαν, συνάπτων σχέσεις πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς, οἵτινες εἶχον σῶμα ἐξαιρετικόν, φυσιογνωμίαν εὐάρεστον καὶ ἦσαν μᾶλλον πεπολιτισμένοι ἐκείνων, οὓς τῶς εἶχεν ἰδεῖ μέχρι τῆς 23 Αὐγούστου, χρόνου καθ' ὃν, καταλείπων τὸν κόλπον Παρίαν διὰ στενοῦ πορθμοῦ, ὃν ἔτι καλοῦσι στόμα τοῦ Δράκοντος, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀναπεπταμένην θάλασσαν.

Μετ' ὀλίγον ἀνεκάλυψε τὴν νῆσον Ταβάγο, κειμένην ΒΑ. τῆς Τριάδος, εἶτα βορειότερον τὴν Κουσεφίων (καλουμένην σήμερον Γρενάδαν), ἐκεῖθεν ἐκκλίνων ΜΑ. παρέπλευσε τὴν ἀμερικανικὴν παραλίαν εἰς διάστημα περίπου 40 λευγῶν, καὶ ἀνεκάλυψε τὴν νῆσον Μαργαρίταν καὶ τὴν νῆσον Κουβάγο ἐγγὺς κειμένας τῆ ἠπείρου. Ἐπεθύμει δὲ νὰ παρατείνῃ τὴν διαμονὴν του ἐν τῇ τελευταίᾳ, διότι οἱ ἐγγῶριοι εἶχον αὐτόθι ἰδρύσει ἀλιεῖαν μαργαριτῶν, καὶ εὐκόλως ἠδύνατο νὰ προμηθευθῇ μεγάλης ποσότητος ἀνταλλάσσων τεμάχια φαγεντιανῶν ἀγγείων καὶ σειστρα. Ἄλλὰ τὰ πληρώματα ἦσαν ἐκλελυμένα ἐκ τῶν κόπων, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενῶν εἶχεν αὐξήσῃ, διὸ ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον.

Κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν χρόνον ἡ διχόνοια ἐπεκράτει ἐν τῇ ἀποικίᾳ, ἀπειλουμένη καὶ ὑπὸ τῶν ἐπανεστατημένων ἐγχωρίων, ἧτο δὲ ἀναγκαστὴ ἡ ἀφίξις τοῦ ναυάρχου ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν. Ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του ὁ ἀδελφὸς του Βαρθελεμῆς ἐθεμελίωσεν, αὐτὸς ὑποδείξας, εἰς ἀπόστασιν 30 λευγῶν ἐκ τῆς Ἰσαβέλλας παρά τινι μεγαλοπρεπεῖ λιμένι καὶ παρά τὰς ἐκβολὰς ὠραίου ποταμοῦ, τὴν πόλιν τοῦ Ἁγ. Δομίγκου, ἣτις κατέστη ὕστερον ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου· ἧτο δὲ φυσικῶς ὁ διοικητὴς, τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀδν Διέγου ἔχοντος τὴν διοίκησιν τῆς Ἰσαβέλλας.

Αὕτῃ ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας ὑπὸ μόνῃς τῆς οἰκογενείας τοῦ Κολόμβου ἐξηρέθισε τοὺς Εὐρωπαίους, εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσε καὶ τοῦτο ὅτι πάντες οἱ ἀφικόμενοι μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν χρυσορυχείων ἦσαν τυχοδιώκται καὶ ἀνέστιοι, οἵτινες ἤλθον ἐνταῦθα ἐλκυσθέντες ὑπὸ τῆς ἀπληστίας· δυσηρεστήθησαν δὲ διότι δὲν ἐπλούτισαν ἀμέσως καὶ ἄνευ ἐργασίας.

Δὲν ὑπῆρχε δὲ πρὸς τούτοις χρεῖα τῆς παρεμβάσεως αὐτῶν ὅπως ἐξεγείρωσι τοὺς ἐγχωρίους καὶ υποθάλψωσι τὴν ἀταξίαν· διότι οἱ Ἰσπανοὶ αὐτοὶ διὰ τοῦ συστήματος τῆς παρανόμου ἐπιβολῆς φόρων, τῶν ἀπαιτήσεων, τῆς ἀπιστίας, τῆς βίας καὶ τῆς σκληρότητος αὐτῶν, ἣτις πολὺ ὕστερον ἐπλημύρῃσεν αἵματος καὶ ἀπεδεκάτισε τὸν Νέον Κόσμον, ἐξήγειραν τοὺς ἰθαγενεῖς κατοίκους.

Ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος εἶχεν ἀφ' ἐνὸς μὲν φροντίδα νὰ ἀναχαιτίξῃ τοὺς Ἰσπανοὺς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ πολεμῇ τοὺς Ἰνδοὺς. Καὶ τὰς στάσεις μὲν τῶν τελευταίων κατέστειλε διὰ τῆς ἰκανότητός του, τὰς ἀταξίας δὲ τῶν Ἰσπανῶν διὰ τῆς ἀσκήσεως πάσης τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ. Ἀποδώσας τὸ δίκαιον εἰς τοὺς ἀδελφούς του, ἐδημοσίευσεν προκήρυξιν καλῶν πάντας τοὺς στασιαστὰς κατὰ τῆς ἀρχῆς Ἰσπανοὺς εἰς τὸ καθικόν των. Οἱ μὴ ὑποταχθέντες ἀπεστάλησαν τῇ 18 Ὀκτωβρίου ὑπὸ τοῦ ναυάρχου ἐπὶ ὃ πλοῖον εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἀξιοματικῆς, κομίζοντος καὶ ἔαθεσιν τῶν νέων ἀνακαλύψεων καὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀποικίας.

Πάντες οὗτοι οἱ δυσηρεστημένοι ἐφθασαν εἰς Ἰσπανίαν ἐν ὥρᾳ καθ' ἣν ὁ Φερδινάνδος ἀκούων ὅλας τὰς διαβολὰς, τὰς ἀδιαλείπτως ἐκτοξευόμενας κατὰ τοῦ ναυάρχου, ἧτο προκατειλημμένος κατ' αὐτοῦ καὶ μεταμελημένος διότι περιέβλεπε διὰ τὸσον μεγάλης ἐξουσίας καὶ ἐξόχων προνομίων ἀνθρώπων ἀφανοῦς καταγωγῆς καὶ ζένον. Αἱ σκέψεις αὐτὰς διὰ τῶν νέων κατηγοριῶν ἐπιρρωσθεῖσαι νῆξησαν τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Βασιλέως. Ἐξέλιπε δὲ ἤδη καὶ ἡ προστασία, ἣν ὁ Κολόμβος εὕρισκεν εἰς τὴν ἀγαθότητα τῆς Ἰσαβέλλας. Διότι ἡ προστάτρια

αὐτῆ, ἡ ἀφοσιωμένη εἰς τὸν ναύτην τῆς Γενούης, ἠγανάκτησεν ἰδοῦσα συνοδίαν 300 Ἰνδῶν, οὓς ἀπέσπασεν οὗτος ἐκ τῆς πατρίδος των καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἰσπανίαν ὡς αἰχμαλώτους, καὶ ἐγκατέλιπε τὸν προστατευόμενόν τῆς.

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ εἶχον ἤδη ἐνώπιόν των εὐρύ σταδίον διέδωσαν ὅτι ὁ Κολόμβος μὴ εὐχαριστούμενος μόνον εἰς τὸ ν' ἀρχῆ τυραννικῶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, ἐπλούτει δαπάναις τοῦ βασιλικῆς θησαυροφυλακείου καὶ παρεσκευάζετο ν' ἀναγορευθῆ βασιλεὺς κατακτητῆς τῶν χωρῶν, ἃς ἀνεκάλυψεν ὑπὲρ τῆς Ἰσπανίας. Ἡ αὐτὴ διέταξε τὸ δεύτερον ἤδη ἀνακρίσεις ὡς πρὸς τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ ναυάρχου, ἃς ἀνέθεσαν εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Καλατράβας Φραγκίσκον Βοθαδίλλαν. Οὗτος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον μὴν Ἰουνίῳ 1500 ὡς ἔφορος τῆς δικαιοσύνης καὶ γενικὸς διοικητῆς.

Ὁ διορισμὸς οὗτος συνεπῆγε βεβαίως τὴν παῦσιν τοῦ ναυάρχου, ἀλλὰ πλὴν τούτου ὁ Βοθαδίλλας εἶχε περιβληθῆ καὶ δι' ἀπολύτου πληρεξουσιότητος διὰ τῆς ἐπομένης βασιλικῆς ἐπιστολῆς.

«Πρὸς τὸν Δὸν Χριστοφόρον Κολόμβον,
ἡμίτερον ναύαρχον ἐν τῷ Ὀκεανῷ.

Διετάξαμεν τὸν διοικητὴν Δὸν Φραγκίσκον Βοθαδίλλαν νὰ ἐξηγήσῃ ὑμῖν τὴν ἡμετέραν θέλησιν. Διατάσσομεν δ' ὑμᾶς νὰ πιστεῖσθε αὐτῷ καὶ νὰ ἐκτελέσητε ὅ,τι εἰπεῖ ἐκ μέρους ἡμῶν.

Ἐγὼ ὁ βασιλεὺς.

Ἐγὼ ἡ βασίλισσα.»

Ἐὰν ὁ περιφανὴς θαλασσοπόρος εἶχεν ἀληθῶς τὴν πρόθεσιν νὰ κηρυχθῆ αὐτόνομος, δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ καλλιτέραν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ ῥίψῃ εἰς τὴν θάλασσαν τὸν Βοθαδίλλαν καὶ τὰ πληρεξούσια αὐτοῦ γράμματα, τόσῳ μᾶλλον ὅσον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ Βοθαδίλλας ἐφάνη αὐθάδης διότι ἡ πρώτη πράξις αὐτοῦ φθάσαντος εἰς Ἰσπελλαν, ἐξ ἧς ὁ ναύαρχος τότε ἦτο ἀπὸν, ἀσχολούμενος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Βαρθελεμῆ περὶ τὴν κατασκευὴν φρουρίου εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σαραγόσα, ἦτο νὰ ῥίψῃ εἰς τὴν φυλακὴν δέσμιον τὸν διοικητὴν Δὸν Διέγον. Ἡ σκέψις ὅμως τοῦ Κολόμβου δὲν ἐφθασεν ἕως ἐκεῖ. Πρὸς τὴν βασίλισσαν Ἰσπελλαν ἠσθάνετο βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην, τούτου δ' ἕνεκα παρέδωκε τὴν ἀρχιστῆν τοῦ Φερδινάνδου, ὃν πάντοτε εὖρεν ἀδιάφορον καὶ μάταιον, ἥδη δὲ δεικνυόμενον ἐπιληψίαν τῶν δημοσίων δοθεισῶν ὑποσχέσεων διότι ἐν τῇ ἐπιστολῇ του δὲν ἀπέδιδεν ἔτι εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν τοῦ Ἀντιβασιλέως, ὃν ἀπένειμεν αὐτῷ προηγουμένως ὡς ἓνα τῶν ὄρων τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐν τούτοις ἔχων ἐν ἑαυτῷ ὁ Κολόμβος πλήρη τὴν συναίσθησιν τῆς ἀθωότητός του, οὐ μόνον ἐδέχθη τὸν Βοθαδίλλαν ὡς ἔφορον τῆς δικαιοσύ-

νης, ἀλλὰ παρεκάλεσεν αὐτὸν ν' ἀρχίσῃ τὰς ἀνακρίσεις περὶ τῆς διοικήσεως καὶ καταστάσεως τῆς ἀποικίας.

Τοῦτο ὅμως ἀπέβη πρὸς κακὸν τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ μεγάλου ἀνδρός, διότι πᾶσα ἡ στρατιὰ τῶν ψευδῶν φίλων, ἅμα ὑπέπεσεν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Βασιλέως ἐξηγέρθη κατ' αὐτοῦ καὶ ἐστράφη, κατὰ τὰ ἐν ταῖς αὐλαῖς εἰθισμένα, πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον. Καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ὄφειλον αὐτῷ τὴν θέσιν των, τὴν περιουσίαν των, κατηγόρουσαν αὐτοῦ τόσον, ὥστε ὁ Βοθαδίλλας, ὁ μὴ ἐπιζητῶν ἄλλως ἢ μόνον πρόφασιν, ὅπως καταλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ κατακτητοῦ, ἠδυνήθη μετὰ ἡρέμου συνειδήσεως νὰ καταγγείλῃ αὐτὸν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, καὶ ὡς τοιοῦτον ἔροψεν εἰς τὰς ἀλύσεις, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἰσπανίαν ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ Ἀλόνζου Βιλλέγου.

Αὐτὴ ἡ ἀνάξια συμπεριφορὰ πρὸς τηλικούτον ἄνδρα τοσοῦτον συνεκίνησε τοὺς γενναίους τὴν ψυχὴν ἀνδρας, ὥστε ὁ πλοίαρχος Βιλλέγος, ἅμα τὸ πλοῖον ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος μετὰ σεβασμοῦ ἦλθεν εἰς τὸν Χριστοφόρον Κολόμβον ὅπως ἐλευθερώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀλύσεων. Ἄλλ' ὁ μέγας ἀνὴρ, ἐν τῇ ἀγανακτῆσει του, ἀπεποιήθη πᾶσαν μεταβολὴν τῆς ποινῆς. Ἐφερε τὰς ἀλύσεις καθ' ὅλον τὸν πλοῦν ἠθέλησε δ' αὐτὸς, κατακτητῆς τοῦ Νέου Κόσμου, νὰ φθάσῃ εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἰσπανίας, ὅπου κατεπλούτισεν, ἀλυσίδετος δίκην κακούργου καὶ ἐγκληματίου!

Τὸ αἶσχος προσήπτετο ὅλον εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἥτις ἠσθάνθη αὐτὸ ἀμέσως. Τὸ μαρτύριον τοῦτο τοῦ μεγάλου ἀνδρός κατεξανέστησε τὴν κοινὴν γνώμην καὶ διὰ μέσου τῶν ποταπῶν παθῶν, ἅτινα τόσον ἀδικῶς ἐξηγέρθησαν, ἡ εὐγνωμοσύνη ἀνατείλασα ἔσπεψε τὴν ὀργὴν τοῦ πλήθους κατὰ τοῦ Βοθαδίλλα.

Τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἦσαν τόσον πάγκοινα ὥστε ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἀναφανδὸν κατεδικάζον τὴν διαγωγὴν τοῦ διοικητοῦ Βοθαδίλλα καὶ δι' ἐπιστολῆς φιλίας προσεκάλεσαν τὸν Κολόμβον, ὅστις προσῆλθε βεβαρημένος ὑπὸ τῶν ἀλύσεων.

Εἰς τὴν αὐτὴν παρέστη ὡς κατήγορος καὶ οὐχὶ ὡς κατηγορούμενος, ἔτοιμος ν' ἀφηγηθῆ ὑπερφάνως τὰ τοῦ βίου του, καὶ ν' ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὸς ὄν κατηγόρησαν ὡς φιλόδοξον, ὅτι αὐτὸς περὶ οὐ εἶπον ὅτι ἐπλούτησεν ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς ἀποικίας, δὲν ἐκέκτητο παρὰ τὰς ἀλύσεις, ἃς ἔφερον. Ἡ βασίλισσα ἐλύθη εἰς δάκρυα, ὁ δὲ Κολόμβος συνεκινήθη ἐκ τούτων, καὶ παρηγορήθη διὰ τῶν μειγχιῶν λόγων τῆς. Ἡ Ἰσπανία πᾶσα ἀνεγνώρισε τέλος ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις ἀνεκάλυψεν ἓνα κόσμον, δὲν εἶχε οὔτε μίαν κέραμον ἵνα καλύψῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τὰ δεσμὰ, ἅτινα ἔλαβεν ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του, ἠθέλησε νὰ φυλάξῃ παρ' ἑαυτοῦ

μᾶλλον ὡς ἀνάμνησιν τῆς ἀποκατάστασώς αὐτοῦ, παρά ὡς μνημεῖον τῆς ἀνθρωπίνης ἀχαριστίας.

«Τὰ σιδηρὰ ἐκεῖνα δεσμὰ, λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Φερνάνδος, ἔβλεπον πάντοτε ἀνιρτημένα εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ πατρὸς μου· εἶχε δὲ παραγγεῖλει νὰ κλεισθῶσι καὶ ταῦτα μετὰ τὸν θάνατόν του ἐντὸς τοῦ φερέρου του».

ΣΤ΄

Τετάρτη θαλασσοπορία.

Ἀνακάλυψις τῶν νήσων Καϋμάν, Μαρτινίκας, Λιμονάρας, Γουανάρας· τῶν παραλίων τοῦ Χονδουράς, τῶν Μοσικτὸς, Νικαραγούας, Βεράντιας, Κοσταρίκας, Πορτοπέλλο, Παναμᾶ, τῶν νήσων Μουλατὰς καὶ τοῦ Δαρινηοῦ κόλπου.

Παρελθούσης τῆς συγκινήσεως, κατέλαβε τὸν Κολόμβον ἡ φυσικὴ εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας ἀδιαφορία. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ναυάρχου ἀπενεμήθη αὐτῷ, ἀλλ’ οὐχὶ καὶ τὸ τοῦ Ἀντιβασιλέως. Ὁ Βοβαδίλλας, ὅστις πράγματι διεδέχθη τὸν Κολόμβον εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον, ἀνεκλήθη μᾶλλον διὰ τὴν σκληρὰν διαγωγὴν του πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἰκανῶς ἐμειώθη ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν του, παρά πρὸς ἰκανοποίησιν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Ὁ μέγας δὲ θαλασσοπόρος δὲν ἐπέμφθη ἐκ νέου εἰς τὴν θεμελιωθεῖσαν παρ’ αὐτοῦ ἀποικίαν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐγένετο ἐκ δυσμενείας, ἀλλ’ ἐξ αἰσθήματος λεπτοῦ, ὅπερ ὀλίγον ἐξετιμᾶτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἡ Ἰσθαβέλλα δὲν ἤθελεν ὁ ὑπ’ αὐτῆς προστατευόμενος ν’ ἀναλάβῃ τὸ ἀχαρὶ ἔργον νὰ φυλακίσῃ τὸν ἐχθρόν του. Διὸ ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον ἕτερος διοικητής.

Ὁ Κολόμβος δὲν διεμαρτυρήθη· ἀλλ’ ὑπ’ ὄψιν ἔχων τὰ ἀποτελέσματα τῆς θεμελιώσεως τῆς ἀποικίας, διότι μετὰ τρία ἔτη ἐπρόκειτο τὰ εἰσοδήματα τοῦ στέμματος ν’ αὐξήσωσι κατὰ 60 ἑκατομμύρια, ἐζήτησεν ἐπιμόνος, καίτοι ἐν ἡλικίᾳ 66 ἐτῶν, νὰ ἐπιχειρήσῃ τετάρτην θαλασσοπορίαν, πρεσβέων ἔτι ὅτι ἡ Ἀσία ἦτο ἐκεῖ, ὅπου εὐρίσκετο πραγματικῶς ἡ Ἀμερική. Περὶ τούτου δὲ ἐξέβηκε τὰ πράγματα τόσον πειστικῶς, ὥστε ὁ Βασιλεὺς κατεπίσθη νὰ ἐξοπλίσῃ νέον στολίσκον.

Ὁ Βάσκο δὲ Γάμα ἐπανήρχετο ἐκ τῶν Ἰνδιῶν κάμψας τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. Ὁ δὲ Κολόμβος, ὅστις ἐπίστευεν ὅτι αἱ Ἰνδαὶ ἐχωρίζοντο ἀπὸ τῶν ὑπ’ αὐτοῦ ἀνακαλυφθεισῶν χωρῶν διὰ στενοῦ, ἤθελε νὰ πορευθῇ εἰς αὐτὰς διὰ τῶν δυτικῶν ὁδῶν, μὴ προτιθέμενος νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον καὶ εἰς τὰς ἰδρυθείσας ἤδη ἀποικίας. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἐκ Γάδης τῇ 9 Μαΐου 1502 μετὰ τεσσάρων πλοίων, ὧν τὸ μεγαλύτερον εἶχε χωρητικότητα 70 τόνων. Ἄπαν τὸ πλήρωμα τῶν πλοίων συνέκειτο ἐξ 150 ἀνδρῶν. Εἶχε δὲ μεθ’ ἑαυτοῦ τὸν ἀδελφόν του Βαρθελεμῆν καὶ τὸ τέκνον του τὸν Φερνάνδον 13 ἐτῶν, ὅπερ εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ δευτέρου γάμου.

Ὁ στολίσκος ἀναπαυθεὶς ἐπ’ ὀλίγον εἰς τὴν μεγάλην Καναρίαν νῆσον προσήγγισεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν Μαρτινίκαν, Δομίγκον, Σαίν Κροά καὶ Πορτορίκο καὶ ἔφθασε τῇ 29 Ἰουνίου εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον. Ὁ Κολόμβος προὔτιθετο νὰ μὴ ἀποβιασθῇ ποσῶς εἰς ταύτην τὴν γῆν ἐξ ἧς ἀναξίως ἀπεδιώχθη. Ἀλλ’ ἐπειδὴ τὸ πλοῖόν του ἔκαμνε νερὰ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν διοικητὴν τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα. Ὁ Νικόλαος Ὁβάνδο, ὁ διαδεχθεὶς τὸν Βοβαδίλλαν, ἀπεποιήθη αὐτῷ τὴν ἄδειαν. Καὶ δὲν ἦτο μὲν οὗτος κακεντρεχῆς ἀνὴρ, ἀλλ’ ἐφοβείτο μὴ ἡ παρουσία τοῦ ναυάρχου εἰς τὴν ἀποικίαν φέρῃ πράγματα, ἕως δὲ καὶ ταραχάς· τόσῳ μᾶλλον ὅσον ὁ Βοβαδίλλας πεφυλακισμένος ἦδη εὐρίσκετο ἐπὶ ἐνὸς τῶν τριάκοντα τεσσάρων πλοίων, στόλου, ὅστις πλήρης πλοῦτου ἐκ τῆς ἀποικίας καὶ χρυσοῦ 2 ἑκατομμυρίων παρεσκευάζετο ν’ ἀπέλθῃ εἰς Ἰσπανίαν.

Ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος ἠρέκθη εἰς ταύτας τὰς ἀτόπους παράτηρήσει καὶ ἀπήντησε μάλιστα δὺς ἀγαθὴν τινα γνώμην· διότι ἡ πείρα ἦν εἶχε περὶ τὰ θαλάσσια φαινόμενα ἐγέννησεν αὐτῷ φόβους προσεχοῦς τρικυμίας, διὸ παρεκάλεσε τὸν διοικητὴν νὰ βραδύνῃ τὸν ἀπόπλου του στόλου.

Ἠδύνατο βεβαίως νὰ σιωπήσῃ καὶ ν’ ἀφήσῃ εἰς τὰ στοιχεῖα τὴν φροντίδα τῆς ἐκδικήσεώς του, ἀλλὰ ψυχὴ μεγαλόφρων ὡς ἡ ἰδική του δὲν ἐγνώριζε τὴν μνησικακίαν. Οὐχ ἤττον ἐξεδικήθη ἐν πλήρει γαλήνῃ συνειδήσεως, διότι ὁ Ὁβάνδο παρακούσας τὴν συμβουλήν του, ἔδωκε διαταγὴν ν’ ἀποπλεύσῃ ὁ στόλος, μόλις ὅμως ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος καὶ δισκορπίσεν αὐτὸν φοβερὰ θύελλα, οἶαν δὲν εἶχον τέως ἰδεῖ εἰς τὰ παράλια ταῦτα. Εἰκοσιτέσσαρα πλοῖα κατεποντίσθησαν αὐτανδρα, πάντες δὲ οἱ διαβολεῖς καὶ κατήγοροι τοῦ Κολόμβου καὶ ὁ Βοβαδίλλας αὐτὸς ἀπωλέσθησαν ἐν τῷ ναυαγίῳ ἐκείνῳ. Μόνον ὁ στολίσκος τοῦ ναυάρχου διέφυγεν ἐν μέτρῃ τὴν καταστροφὴν· διότι ἐν καιρῷ εὐρεν ὀρηκτικὸν ἀσφαλὲς ὅπου καὶ ἐξασφαλίσθη.

Οὐχ ἤττον τὸ ταξίδιον αὐτοῦ τοῦτο ὑπῆρξεν ἀτυχῆς· διότι τὰ πλοῖα τοῦ φεύγοντα τὴν τρικυμίαν ὑπέστησαν μεγάλας ζημίας· ἡ θύελλα διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ καὶ παρέσυρεν αὐτὰ πρὸς τὴν Ἰαμακικήν· εἶτα δὲ μέγιστα ρεύματα ἐξώθησαν νοτιοδυτικῶς, ὅπου ἐπάλαισαν ἐπὶ ἐξήκοντα ἡμέρας μὴ δυνηθέντα νὰ προχωρήσωσι οὐδ’ 60 λεύγας· ἐπὶ τέλους δ’ ἐπανερρίφθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Κούβας.

Οὐχ ἤττον κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα τοῦ τρικυμιώδους καιροῦ ἀνεκάλυψε τὰς νήσους Καϋμάν καὶ τὴν νῆσον Πίν.

Ἐντεῦθεν ὁ Κολόμβος ἐπορεύθη εἰς θάλασσαν, τὴν ὁποίαν οὐδὲν πλοῖον εἶχεν μέχρι τότε διαπλεύσει. Διητυθῆθη μεσημέριονδυτικῶς καὶ ἀφί-

κατο τῆ 30 Ἰουλίου εἰς τὴν νῆσον Γουανάγαν, τῆ δὲ 14 Αὐγούστου εἰς ἐκείνην τὴν γλῶσσαν τῆς γῆς, ἣτις παρατεινομένη συνδέει διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ τὰς δύο ἀμερικανικὰς Ἠπείρους, τὴν ὁποίαν καὶ ὠνόμασεν Ὀνδουράς.

Δις μέχρι τοῦδε εἶχε προσεγγίσει εἰς τὴν ἡπειρον. Τοῦτο δὲ κατενόησε διότι ἐπὶ 9 μῆνας παρέπλεε τὰ παράλια ταῦτα, ὧν κατέγραψε καὶ χάρτην, περιλαμβάνοντα τὴν ἀμερικανικὴν παραλίαν ἀπὸ Τρουξίλλο μέχρι τοῦ Δαριηνοῦ κόλπου. Ὑπέστη ὅμως τόσους πολυειδεῖς κινδύνους καὶ ἠγωνίσθη κατὰ τοσούτων τρικυμιῶν, ὥστε ἡ ἀποθάρρυνσις ὑφ' ἧς κατελήθη ἐμπόδι- σεν αὐτὸν νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν ἀνακαλύψεων τούτων.

Ἀπόδειξιν τούτου παρέχει ἡμῖν ἡ ἀφήγησις, ἣν ὁ Κολόμβος ἔγραψε τῆς τρικυμίας, τῆς καταλαβούσης αὐτὸν τῆ 15 Σεπτεμβρίου μικρὸν ἀπὸ ἑκαμψε τὸ ἀρωτήριον Γράτσια Δία.

Ἐπὶ 24 ἡμέρας, γράφει ἐν τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπιστολῇ, τὰ κύματα ἐξηκολούθουν τὰς κατὰ τῶν πλοίων ἐφόδους των, οἱ ὀφθαλμοί μου δὲν εἶδον οὔτε τὸν ἥλιον, οὔτε τοὺς ἀστέρας, οὔτε οὐδένα πλανήτην. Τὰ πλοῖά μου ἦσαν ἡμιανικτὰ, τὰ ἰστία ἐσχισμένα. Τὰ σχοινία, αἱ λέμβοι, τὰ ἄρμενα ἀπωλέσθησαν· οἱ ναῦται μου ἀθηνεῖς καὶ κατὰπληκτοὶ εἶχον παραδοθῆ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων. Πάντες ἔκαμνον δεήσεις, εὐχολὰς, καὶ ἀμυθιαῖς ἐξωμολογοῦντα, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἀναμένοντες τὸ τέλος τῆς ζωῆς των. Εἶδον πολλὰς τρικυμίας, ἀλλ' οὐχὶ τόσον μακρὰς καὶ βιαίας. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων, ναῦται ἀτρόμητοι ὄντες, ἀπώλεσαν τὸ θάρρος. Ἄλλ' ὅ,τι ἐπλήγωνε θεοῦς τὴν ψυχὴν μου ἦτο ἡ λύπη, ἣν ἐδοκίμαζα διὰ τὸν υἱόν μου, οὐτινος ἡ νεύτης πύξανε τὴν θλίψιν μου· ἔβλεπον αὐτὸν ἔρμαιον γινόμενον παντὸς δεινοῦ καὶ πόνου παρὰ πάντα ἄλλον ἐξ ἡμῶν. Ὁ Θεὸς βεβαίως, καὶ οὐδεὶς ἕτερος παρεῖχεν αὐτῷ δύναμιν· ὁ υἱός μου μόνος ὑπεξέκκισε τὸ θάρρος καὶ ἀνεπτέρου τὴν ὑπομονὴν τῶν ναυτῶν ἐν ταῖς ἐργασίαις των. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἔβλεπεν εἰς τὸ πρόσωπόν του ναύτην γεγηρακότα ἐν μέσῳ τῶν τρικυμιῶν, πρᾶγμα ἐκπληκτικόν, δυσκόλως δυνάμενον νὰ πιστευθῆ· τοῦτο δὲ ἀνεμίγνυε χαρὰν τινα εἰς τὰς πικρίας, ἃς ἐδοκίμαζα. Ἐγὼ ἤμην ἀθηνῆς καὶ πολλάκις εἶδον προσεγγίσασαν τὴν τελευταίαν μου στιγμὴν.

Ἐτέλος πρὸς ἐπίμειτρον τῶν συμφορῶν μου, 20 ἐτῶν ὑπηρεσίαι, κόποι καὶ κίνδυνοι δὲν μοι ἐπέφερον οὐδὲν ὄφελος, διότι σήμερον εὐρίσκωμαι μὴ κατέχων οὐδὲ μίαν κέραμον ἐν Ἰσπανίᾳ, καὶ τὸ ξενοδοχεῖον μόνον παρέχει μοι ἄσυλον ὅταν θέλω ν' ἀναπαυθῶ, ἢ νὰ φάγω λιτότατόν τι φαγητόν. Οὐχὶ δὲ σπανίως μοι συμβαίνει ν' ἀδυνατῶ νὰ πληρώσω τὴν μερίδα μου.»

Εὐκόλως κατανοεῖ τις ὅτι ὑπὸ τοιαύτας σπέφεις ὁ Κολόμβος δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀναγκαίαν δραστηριότητα ἀρχηγοῦ θαλασσοπορίας. Οὐχ ἥττον ἐξηκολούθησε μετὰ τινος θάρρους θαλασσοπορῶν καὶ παραπλέων τὴν ἀμερικανικὴν ἀκτὴν. Ἐδῶσεν ὀνόματα εἰς τὰς χώρας Ὀνδουράς, Μοσκιτὸς, Νικαραγούα, Κοσταρῖκα καὶ Παναμᾶν. Εἶτα ἀνεκάλυψε τὰς 12 νήσους Λιμονάρας, εἶτα δὲ ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸν ὄρμον τῆς Ἄμιροτὲ ἀπέναντι τῆς κόμης Καριάου, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τῆς 15 Ὀκτωβρίου μεταχειριζόμενος τὸν χρόνον τοῦτον πρὸς ἐπισκευὴν τῶν πλοίων του μᾶλλον, παρὰ πρὸς ἀνάπαυσιν ἰδίων καὶ τοῦ πληρώματος, ἧς εἶχε μεγάλην ἀνάγκην.

Ὁ ναύαρχος νομίζων ὅτι ὀλίγον ἀπείχε τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γάγγου ἠκολούθησε τὴν δασώδη παραλίαν τῆς Βεράνιας μέχρι τῆς 26 Νοεμβρίου, τότε δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα Ἐσκριβανος, ὃν ὠνόμασεν Ἐλρετρέτε, ὅπως ἐπισκευάσῃ αὐτὴς τὰ πλοῖά του, ἅτινα καταραγωγθέντα ὑπὸ τῶν σκυλῶν εὐρίσκοντο εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν.

Ἐξελθὼν τοῦ λιμένος τούτου κατελήθη πάλιν ὑπὸ τρικυμίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπώλεσε σχοινία, πανία καὶ ἀγκύρας· τὰ πλοῖά του ἀποσυετέθησαν καὶ ἔκαμνον νερά· ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει ἐπανῆλθεν εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Βεράνιας, ἀλλ' οὐδὲν εὐρὼν αὐτόθι μέρος ἀσφαλὲς ἀπῆλθε (6 Ἰανουαρίου 1503) καὶ ἠγκυροβόλησεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἰέβρα, ὃν ὠνόμασε Βηθλεέμ.

Ἐνῶ τὰ πληρώματα κατερίνοντο εἰς ἐπισκευὴν τῶν πλοίων, πάντοτε ἀτελῶς γινομένην, διότι τὰ πλοῖα ἦσαν κατὰ τὸ ἥμισυ σεσηπότα, ἐξηκολούθει δὲ ὁ τρικυμιώδης καιρὸς, ὁ ναύαρχος συνέδεε σχέσεις πρὸς τοὺς ἐγχωρίους τοῦ τόπου. Ὁ κασίκος τῆς Βηθλεέμ, ὅστις ἐδείχθη εὐπροσηγορώτατος, ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἰς ἀπόστασιν 5 λευγῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπῆρχε χρυσοφόρος χώρα, ὅπου ὁ χρυσοὺς ἦτο τόσον ἄφθονος ὥστε εἰς μόνος ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ συλλέξῃ 4 μέτρον εἰς 10 ἡμέρας. Ὁ Κολόμβος ἀπέστειλε πᾶσαντα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Βαρθελεμῆ 70 ἀνδρας, οἵτινες εἰς ὀλίγας ὥρας συνέλεξαν τόσον σημαντικὴν ποσότητα χρυσοῦ, ὥστε ἐλησμόνησε τὴν Κοῦβαν καὶ τὸν Ἅγιον Δομίγον, ἐσκέφθη δὲ νὰ ἐγκατασταθῆ πλησίον τῆς πηγῆς ταύτης τοῦ πλοῦτου (6 Φεβρουαρίου).

Οἱ Εὐρωπαῖοι κατοικησάντες αὐτόθι ἐντὸς ζυλίωνν προαπηγαμένοι μετὰ ζήλου ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ χρυσοῦ, ὃν ἐπεσώρευον εὐθύς εἰς τὰ πλοῖα· ἀλλ' ὁ κασίκος ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἀρπαγὴν ταύτην, ἀπεφάσισε νὰ σφάξῃ αὐτοὺς καὶ καύσῃ τὰς κατοικίας των. Προσέβαλε λοιπὸν τὸ Ἰσπανικὸν στρατόπεδον μετὰ δυνάμεων σχετικῶς μεγάλων· ἀλλὰ ταύτας κατετρόπως τὸ πῦρ τῶν Εὐρωπαϊῶν, συλληφέντος καὶ τοῦ κασίκου μετὰ τῶν τέκνων του. Μετ' ὀλίγον

ὅμως ὁ κασίκοις κατορθώσας νὰ διαφύγη ἐπα-
νῆλθε καμίζων νέα στίφη, ἄτινα κατὰ μέγα μέ-
ρος ἐπίσης οἱ Εὐρωπαῖοι κατέστρεψαν.

Ὁ Κολόμβος ἦτο μὲν νικητὴς, ἀλλ' ὁ πόλε-
μος ἐμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ δὲν ἦτο καιρὸς
νὰ σκεπτήται περὶ ἰδρύσεως ἀποικίας εἰς τὰς
παραλίαις ταύτας, εὐαριθμούς ἔχων ὀπλίτας. Ἐ-
νόμισε λοιπὸν συνεστὸν ν' ἀπέλθῃ τὸ ταχύτερον,
ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ μεγαλειτέρων
δυνάμεων.

Ἐκ τῶν πλοίων τρία μόνον ἦσαν εἰς κατὰ-
στασιν νὰ πλεύσασιν, δὲν εἶχε δὲ προχωρήσει 30
λεύγας ὅτε ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν παρα-
λίαν ὅπως ἐκφορτώσῃ ὅσον τάχιον ἐν ἐξ αὐτῶν,
τὸ ὁποῖον καὶ ἐγκατέλιπεν εἰς Πορτοβέλλο καὶ
ἐξηκολούθησε πλείων μόνον μετὰ τῶν ἐτέρων δύο,
ἄνευ λέμβων καὶ σχεδὸν ἄνευ τροφῶν. Δὲν ἠθέ-
λησε δὲ νὰ προχωρήσῃ περὶτέρω ἀφοῦ ἀνεγνώρι-
σε τὸ ἄθροισμα τῶν νήσων Μουλατάς καὶ εἰσέ-
πλευσεν εἰς τὸν Δαριηνὸν κόλπον, ἀλλὰ διηυθύνθη
εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον.

Τῆ 10 Μαΐου εὐρισκόμενος πρὸ τῶν νήσων
Καῦμάνς, νέα τρικυμία ἐκραγεῖσα ἐξώθησεν αὐ-
τὸν πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μέχρι τῆς Κούβας αὐ-
τόθι ἀπώλεσεν ἰστία, ἀγκύρας, τὰ δὲ δύο πλοῖα
συνεκρούσθησαν πρὸς ἄλληλα κατὰ μίαν τῶν νυ-
κτῶν. Ὁ τρικυμιώδης καιρὸς ἐξηκολούθησεν ἐπὶ
δύο μῆνας' μόλις δὲ διέφυγεν ὁ Κολόμβος τῆ 28
Ἰουνίου προσορμισθεὶς εἰς τὸν λιμὲνα τῆς Ἰα-
μαϊκῆς Σάν Γλόρια, νῦν καλούμενον τοῦ Ἄνδ Χρι-
στοφόρου. Τότε ὅμως τὰ πλοῖά του ἦσαν εἰς τοιαύ-
την κατάστασιν ἀποσυνθέσεως, ὥστε δὲν ἐτόλ-
μησε νὰ ἐπιχειρήσῃ πλοῦν μέχρι τῆς Ἰσπανικῆς
νήσου, ὅπως ἐπισκευάσῃ αὐτὰ καὶ προμηθευθῇ
τροφάς.

Σωτηρίαν ἐκ τοῦ μέρους τούτου δὲν ἤλπιζον
πάντες ἠσθάνοντο τοῦτο· διὸ οἱ ἄνδρεῖοι ἀξιο-
ματικοὶ Φίεσι καὶ Μενδέξ ἐπρότειναν τῷ ναυάρχῳ
νὰ διαπερλαιωθῶσιν ἐκ τῆς Ἰαμαϊκῆς εἰς τὴν Ἰ-
σπανικὴν νῆσον δι' ἰνδικῶν μονοξύλων.

Ὁ Κολόμβος, ὁ ὁποῖος ἤθελεν ἐπιχειρήσει
τοῦτο, ἂν δὲν ἦτο ἐξησθενωμένος ἐκ τῆς νόσου,
ἀφῆκεν αὐτοὺς ν' ἀπέλθωσι καὶ διέμενειν ἄνευ
ζωοτροφῶν μετὰ τοῦ ἐπιλοῖπου τοῦ πληρώμα-
τος ἐπὶ τῆς ἐρήμου νήσου.

Ὁ Φίεσι καὶ ὁ Μενδέξ ἀφίκοντο ἄνευ δυσχε-
ρειῶν εἰς τὴν Ἰσπανικὴν νῆσον, ἀλλ' ὁ διοικητὴς
Ὁβάνδος, ὑποσχόμενος αὐτοῖς καθ' ἑκάστην
πλοῖον πρὸς ἐπάνοδον τοῦ ναυάρχου, ἠνάγκασεν
αὐτοὺς νὰ περιμένωσιν ἐν ἔτος, κατὰ τὸ διάστημα
τοῦ ὁποῖου οἱ ναυαγοὶ ἔμενον ἄνευ εἰδήσεων.

Αὐτὴ ἡ ἀπομόνωσις καὶ ἡ ἀθλιότης ἐνωρὶς ἐξ-
ηρέθισαν μέρος τῶν συντρόφων τοῦ Κολόμβου.
Ἐλεγον ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν δὲν ἐτόλμα νὰ ἐπα-
νακάμψῃ εἰς τὴν ἀποικίαν, ἧς ὁ διοικητὴς ἀπε-
ποιήθη αὐτῷ τὴν εἴσοδον, ἔχων ῥήτάς πρὸς τοῦτο
παρὰ τοῦ Βασιλέως διαταγάς. Ἐβλεπον ἑαυ-

τοὺς περιπλεχθέντας εἰς τὴν προγραφὴν ταύτην
καὶ ἐπανέστησαν, ὡς ἐὰν πράξις τοιαύτη ἐχθρι-
κὴ ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς ἀπελευθέρωσίν των.

Τῆ 2 λοιπὸν Ἰανουαρίου 1504, ὁ πλοίαρχος
ἐνὸς τῶν πλοίων, ὁ στρατιωτικὸς ταμίαις καὶ οἱ
ἀξιωματικοὶ αὐτῶν, οἱ ἀδελφοὶ Πορράς, ἐτέθη-
σαν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δυσηρεστημένων καὶ ἤλθον
νὰ προκαλέσωσι τὸν ναύαρχον νὰ φέρῃ αὐτοὺς
εἰς Καστιλιάν, ἀπόφασιν ἔχοντες πρὸ τῆς φυσι-
κῶς ἀδυνάτου ταύτης πράξεως νὰ ἐπιχειρήσωσι
τὴν ἐπάνοδον ἐπὶ λέμβων τῶν ἰθαγενῶν.

Ὁ Κολόμβος, οὐτινος ἡ ἀσθένεια ἔτι μάλλον
ἐπροχώρει, ἀπεπειράθη νὰ καθησυχάσῃ αὐτοὺς,
ἀλλ' ἡ ἔρις ἐκορυφώθη τόσον, ὥστε ὁ Βαρθελεμῆς
καὶ ὁ νέος Φερνάνδος διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν σώ-
ματος προήσπισαν τοῦ ναυάρχου. Τότε οἱ γασια-
σταὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν παραλίαν, ἤρπασαν ὅλα τὰ
πλοίαρια, ἄτινα ἐκεῖ εὑρον καὶ διηυθύνθησαν πρὸς
τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιὰν τῆς νήσου, ὅπου ἐδήλω-
σαν τὰς κατοικίας τὰς ἰνδικὰς πρὸς τὸν σκοπὸν
νὰ καταστήσωσι τὸν ναύαρχον καὶ τινὰς παρ'
αὐτῷ μείναντας πιστοὺς ὑπευθύνους διὰ τὰς
βιαιοπραγίας ταύτας.

Ἐν τῇ μέθῃ τῆς ὀργῆς των, παρέσυραν ἰθα-
γενεῖς τινὰς ἐπὶ τῇ προφάσει νὰ μεταχειρισθῶ-
σιν αὐτοὺς ὡς πηδαλιούχους εἰς τὰ πλοίαρια,
ἄτινα ἤρπασαν. Ἄλλ' αἱ λέμβοι αὗται δὲν ἠ-
δυνήθησαν ν' ἀνθεξῶσιν εἰς τὴν μεγάλην θάλασ-
σαν, οἱ δὲ Πορράς καὶ οἱ σύντροφοι αὐτῶν ἠναγ-
κάστησαν νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰ παράλια τῆς
Ἰαμαϊκῆς, ἀφοῦ ἐπνίξαν πάντας τοὺς αἰχμαλώ-
τους, ὅπως μὴ βαρύνωσι τὰ πλοίαρια.

Αἱ ἀπάνθρωποι αὐτὰ πράξεις ἐξηρέθισαν
πάντας τοὺς ἰθαγενεῖς, καὶ ὁ ναύαρχος ὑπεχρῶθη
ὅπως ἀποβάλῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν εὐθύνην νὰ βα-
δίσῃ ἐναντίον τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ συντρόφων.
Ὁ Βαρθελεμῆς συνήψε πρὸς αὐτοὺς ἀληθῆ μά-
χην, ἠχμαλώτισε τοὺς ἀρχηγούς των καὶ ἂν δὲν
ἐπανήγαγεν αὐτοὺς ἀμέσως εἰς τὸ καθῆκόν των,
τούλάχιστον διεσκόρπισεν οὕτως ὥστε ἀπεσο-
βήθη πᾶς μεταγενέστερος κίνδυνος.

Ἡ τάξις ἐπανῆλθε μικρὸν κατὰ μικρὸν αἰ'
ἐλλείψεις ὅμως ἠύξανον καὶ ἡ πείνα καθίστατο ἐ-
πίφοβος. Μέχρις αὐτοῦ τοῦ χρόνου οἱ Ἰνδοὶ ἐ-
χορήγουν τροφάς, ἀλλὰ κατόπιν ἔπαυσαν· διότι
οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπώλεσαν παρ' αὐτοῖς πᾶν γόπ-
τρον, ἀλληλομαχοῦντες ὡς ἄνθρωποι κοινοί.

Ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος ἔσωσεν ἑαυτὸν καὶ
τοὺς περὶ αὐτὸν διὰ τεχνάσματος συγχωρητέου
εἰς παρομοίας περιστάσεις. Ἦτο παραμονὴ ἐκ-
λείψεως σελήνης, ἦν προσεῖδε καὶ ὑπελόγησεν ὅ-
πως λοιπὸν καταπλήξῃ τοὺς ἐγγχωρίους διὰ θαύ-
ματος, ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς ἀρχηγούς καὶ ἠγε-
μόνας τῶν πέριξ, καὶ ἀφοῦ ἐζήτησε παρ' αὐτῶν
τροφάς, οὗτοι δὲ ἀπεποιήθησαν, κατέκρινε τὴν
σκληρότητα αὐτῶν καὶ ἠπέλιψε κατ' αὐτῶν τὴν
ὀργὴν τοῦ Θεοῦ.

— Ὅπως δώσω δὲ ἀπόδειξιν, εἶπε, θέλω κατ' ἀρχὰς διατάξει τὴν σελήνην νὰ μὴ φώτιση ὑμᾶς.

Οἱ ἄγριοι ἀπῆλθον μὴ πιεεύσαντες· ὅταν ὅμως ἐπῆλθεν ἡ νύξ, καὶ εἶδον ὅτι τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀπεκρίθη, ἔτρεξαν πάντες σωρηδὸν, ἐρρίφθησαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κολόμβου, καταθέτοντες ὅλα τὰ πλοῦτη των εἰς τὴν διάθεσίν του καὶ παρακαλοῦντες νὰ μεσολαβήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν.

Ὁ ναύαρχος ἐπέμενε μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἐκλείψεως, εἶτα δὲ προσεποιήθη ὅτι ὑποχωρεῖ εἰς τὰς ἰκεσίας των παραχωρῶν αὐτοῖς τὸ φῶς τῆς σελήνης.

Ἐκτοτε ἡ μικρὰ ἀποικία οὐδενὸς χρειώδους ἐστερήθη. Ἀλλὰ τί ἐσήμαινε ἡ ὑλικὴ ζωὴ ἐν τῇ ἀπομονώσει ἐκεῖνη καὶ τῇ ἐξορίᾳ :

Τέλος μετὰ ὀκτὼ μηνῶν προσδοκίαν ἔφθασεν ἐκ τῆς Ἰσπανικῆς νήσου πλοῖον πλοιαρχούμενον ὑπὸ τοῦ Διέγου Ἐσκοθάρ· ἀλλ' ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος, προσωπικὸς ἐχθρὸς ὢν τοῦ ναύαρχου, ἤλθε μόνον ὅπως πληροφορηθῆ εἰς ποίαν θέσιν οὗτος εὑρίσκετο. Ἀπεποιήθη μάλιστα ν' ἀποβιβάσθῃ καὶ ἀνεχώρησεν ἀντὶ πάσης ζωοτροφίας ἀποβιβάσας εἰς τὴν ξηρὰν « ἓνα χοῖρον καὶ ἓνα πίθον οἴνου ».

Αὐτὴ ἡ σκληρὰ εἰρωνεία, ἣν βεβαίως δὲν διέταξεν ὁ διοικητὴς τῆς Ἰσπανίδος, ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ ναύαρχου, τὴν ὁποίαν ὅμως κατέπεινε εἰς ἑαυτόν. Τοῦναντίον ἐβεβαίωσε τοὺς συντρόφους του, ὅτι ἡ θέσις αὐτῶν ἤδη ἐγνώσθη καὶ ὅτι ἡ σωτηρία των τοῦ λοιποῦ ἦτο ζήτημα χρόνου.

Ὅντως δὲ μετὰ τέσσαρα μῆνας ἔφθασε πλοῖον ἐξώπλισμένον ἀναλώμασι τοῦ ναύαρχου ὑπὸ τῶν Μενδέξ καὶ Φιέσι, καὶ τῇ 24 Ἰουνίου 1504 οἱ ναυαγοὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν Ἰσπανίδα νήσον.

Ὁ Ὀβάνδο ἐδέχθη κατ' ἀρχὰς τὸν Χριστοφόρον Κολόμβον μετὰ δειγμάτων σεβάσμου· παῦτα ὅμως ἦσαν προσποιήσεις, διότι πάραυτα ἤρξαντο αἱ κατακρίσεις. Ὁ Κολόμβος ὑπεχρεώθη ν' ἀπελευθερώσῃ ἄνευ δίκης τοὺς στασιαστὰς, οὓς εἶχε πεφυλακισμένους· διὸ πλήρης ἀθυμίας ἐκ τῶν τόσων πικριῶν, ἃς ἐπότισαν αὐτόν, καταβιβάσθη ἐκ τοῦ ἀξιώματος, ὅπερ εἶχε, προσωπικῶς δὲ προσβαλλόμενος ἐξώπλισε δύο πλοῖα καὶ ἐπλευσε τὸ τελευταῖον ἤδη εἰς τὴν Εὐρώπην τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1504.

Μετὰ διάπλουν τραχώδη, ὁ Κολόμβος ἀσθενῆς καὶ παρωργισμένος διὰ τὰ παθήματα, ἄτινα ἀναξίως ἑαυτοῦ ὑπέστη, ἀπεβιβάσθη τῇ 7 Νοεμβρίου εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σάν Λουκάρ. Ἡ πρώτη δὲ εἰδήσις, ἣν ἔμαθεν, ἦτο ὅτι ἡ βασίλισσα Ἰσαβέλλα, ἡ προσάτρια αὐτοῦ, εἶχεν ἀποβιώσει· δὲν εἶχε δὲ ν' ἀναμῆν οὐδὲν ἀγαθὸν παρὰ τοῦ Φερδινάνδου, βασιλέως ἀχαρίστου καὶ φθονεροῦ, ὅστις ἐδέχθη ψυχρότατα τὸν μεγαλοπρεπῆ ἄνδρα, τὸν δαπανήσαντα τσακῦτα καὶ μὴ ὑπολογίσαντα

εἰς τὰς δαπάνας τὴν υγίαν του καὶ τὴν ζῶν ὅπως δώσῃ αὐτῷ ἓνα κόσμον καὶ τριπλασιάσῃ τὰ εἰσοδήματα τοῦ στέμματός του.

Ὁ Κολόμβος γεγηρακῶς, ἐξηντηλημένος ἐκ τῶν νόσων μάλλον ἢ ἐκ τοῦ γήρατος, δὲν ἐζήτησεν ἕτερόν τι παρὰ νὰ τελειώσῃ τὸ τόσον ἐνδοξον στάδιόν του διὰ παραχωρήσεως ἐντίμου εἰς αὐτὸν συντάξεως. Ὁ Φερδινάνδος ὅμως δὲν ἐφείσθη οὔτε στρεψοδικίῳ, οὔτε ἀναβολῶν πρὸς τοῦτο· ὅτε δὲ ἐπίστευσε ὅτι ἐκεῖνος, ὃν εἶχε διορίσει πανηγυρικῶς Ἀντιβασιλέα τοῦ Ἰνδικοῦ Ὀκεανοῦ, κατεβλήθη ὑπὸ τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ τῆς πενίας, ἔσχε τὴν τόλμην νὰ προσφέρῃ αὐτῶν τὴν διοίκησιν τῆς Κασμὸν δὲ λός Κονδὲς, μικρᾶς πόλεως τῆς Κασιλίας, ἀντὶ τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀξιωμάτων.

Αὐτὴ ἡ ὑπερβάλλουσα ἀχαριστία κατέβαλε τὸν μέγα ἄνδρα. Ἡ υγία του, ἀκροσφαλῆς οὔσα, ἐτρέπη πρὸς τὸ χειρόν καὶ ἀπέθανεν εἰς Βαλλιδολίδον τῇ 20 Μαΐου 1506 ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν.

Ἡ δυστυχία δὲν κατέβαλε ποσῶς τὴν υπερηφάνειάν του· αὐτὸς ὁ μὴ κατέχων κυρίως εἰπεῖν παρὰ ἀλύσεις, δι' ὧν ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ δευτέρου ταξιδίου, ἔγραψε διαθήκην ἡγεμόνος δι' ἧς ἐκληροδοτεῖ εἰς τοὺς υἱοὺς του καὶ τοὺς ἀδελφούς του τὰς νήσους καὶ τοὺς θησαυροὺς, οὓς ἀνεκάλυψε.

Δὲν εἶναι χρεῖα νὰ προσθέσωμεν ὅτι αὐτὴ ἡ διαθήκη ἔμεινε γράμμα νεκρὸν, οὐδὲν ἀποτελεσμα παραγαγοῦσα ὅσον καὶ ὁ τίτλος τοῦ Ἀντιβασιλέως, ὅστις ἐν τούτοις ἀνῆκε τῷ Κολόμβῳ οὐ μόνον ἐκ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν λαῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπισήμου πράξεως τῆς Ἰσπανικῆς βασιλείας.

Τὸ σῶμά του ταφῆν ἐν ἀρχῇ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, μετηνέχθη τῷ 1513 εἰς τὴν Μοῆν τῶν Σατρῶ τῆς Σεβίλλης, ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ Ἁγίου Δομίγγου.

Αὐτόθι ἦτο ἡ ἀληθὴς αὐτοῦ θέσις, ἐν μέσῳ τοῦ Νέου Κόσμου, ὃν ἀνεκάλυψεν.

Ἐὰν αὐτὸς ὁ μεγαλοφυὴς ἄνθρωπος ἀπέθανε πεποτισμένος πικριῶν, μὴ ἀμφιβάλλων ποσῶς περὶ τῆς σημαντικότητος τῆς ἀνακαλύψεώς του, εἰς ἣν δὲν ἀπέδωκεν τὸ ὄνομά του, τοῦλάχιστον δὲν ἐδοκίμασε τὴν θλίψιν νὰ ἴδῃ αὐτὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα ἑτέρου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀμερικὸς Βεσπούτσης, ὅστις παρ' ἀξίαν ἔτυχε ταύτης τῆς τιμῆς, δὲν ἀπῆλυσεν αὐτῆς διαρκούσης τῆς ζωῆς του.

Οὐδεμίαν ἐν τούτοις εἶχεν ἐπὶ τούτου ἀξίωσιν. Ἐὰν δὲ ἤθελε τις διαφιλονικῆσαι εἰς τὸν Κολόμβον τὴν δόξαν τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου, δὲν θ' ἀπέδιδεν εἰς αὐτὸν ταύτην, ἀλλ' εἰς Γάλλον, τὸν Σεβαστιανὸν Καβότ, ὅστις τῶνόντι προσωμίσθη εἰς Λαβραδὸρ, μεταξὺ τῆς 56' καὶ 58' πλάτους τῇ 24 Ἰουνίου 1497. Ἀλλὰ τίς ἤθελε σκεφθῆ περὶ τῆς νέας αὐτῆς χώρας, ἂν ὁ Γενουαῖος ναύτης δὲν ἤθελεν ἐπιχειρήσει τὸ νέον αὐτοῦ ταξίδιον ;

Τὸ μᾶλλον δὲ ἀλλόκοτον εἶναι ὅτι Γάλλος ὠσαύτως διὰ τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ αὐθεντίας ὡς γεωγράφου καὶ βιβλιοπώλης, ὠνόμασε τὴν νέαν ἥπειρον διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀμερικίου Βεσπούτσου.

Αὐτὸς ὁ Ἀμερίγιος Βεσπούτσου, υἱὸς πλουσίου Φλωρεντινοῦ ἐμπόρου, ἦτο εἰς τῶν κυρίων ὑπαλλήλων τοῦ περιφήμου ἐμπορικοῦ οἴκου, τοῦ ἰδρυθέντος ἐν Σεβίλλῃ ὑπὸ ἐτέρου Φλωρεντινοῦ Ζουανίτου Βεράρδου. Αὐτόθι ἐγνώρισε τὸν Κολόμβον ἐξαιτούμενον χρήματα ὅπως παρασκευάσῃ τὴν θαλασσοπορίαν του, καὶ συνέλαβε πρὸς αὐτὸν, καίπερ παρὰ πολλῶν οἰονεὶ σφῶν θεωρούμενον μωρὸν, φιλίαν καὶ θαυμασμόν, ὁσημέραι αὐξάνομενον. Μὴ δυνάμενος ὅμως νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸ δεύτερον ταξίδιον τοῦ Κολόμβου, παρεσκευάσεν αὐτὸς οὗτος ἐν ἴδιον μετὰ τοῦ Ἀλόνζου Ὁγέδα καὶ Ζουάν Δελα Κόζα, οἵτινες εἶχον συνοδεύσει τὸν Κολόμβον εἰς τὸ δεύτερον ταξίδιον. Ἀλλ' ἡ θαλασσοπορία αὕτη ἀρξασμένη τῇ 20 Μαΐου 1499 δὲν ἔδιδεν αὐτῷ, καθὼς καὶ αἱ τρεῖς γινόμεναι ὕστερον, τὸ δικαίωμα νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του εἰς ἠπειρον, ἣν αὐτὸς ἀνευρε μετὰ τὸν Κολόμβον, οὔτε εἶχε ποτὲ τοιαύτην ἀξίωσιν. Ἐδημοσίευσεν μόνον τὴν περιγραφὴν τῶν *Τεσσάρων πλῶν*, διὰ βιβλιοπώλου ἐλβετικῆς καταγωγῆς, ὀνόματι Βαλδσεμύλλερ, ὃν εἶχε δοκιμησορικῶς μετονομάσει *Υλακομύλον*, θέλων ν' ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν μικρὰν πόλιν Σαϊντ Διὲ τῆς Λορραίνης.

Αὐτὸς ὁ Ὑλακομύλος ὡς πάντες οἱ βιβλιοπῶλαι τῶν χρόνων του (καθηγητῆς τῆς γεωγραφίας ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Σαϊντ Διὲ, προστατευόμενος ὑπὸ τὴν διπλὴν ταύτην ιδιότητα ὑπὸ τοῦ Ῥεναίου Β' δουκὸς τῆς Λορραίνης, ὅστις ἔτρεφε πάθος πρὸς τὰς γεωγραφικὰς ἐπιστήμας, καὶ ὅστις ἰδίαις δαπάναις ἔκαμε τὴν περίφημον ἔκδοσιν εἰς φύλλον τοῦ Πτολεμαίου ἐν Στρασβούργῳ 1513, δημοσιευθεῖσαν ὅ ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του), προέταξε τῆς ἐκθέσεως τῶν *Τεσσάρων πλῶν* τοῦ Βεσπούτσου, μεθ' οὗ εἶχεν ἀλληλογραφίαν ἐπὶ πολὺ ἐξακολουθήσασαν ἔτι, πραγματικαίαν κοσμογραφίας, ἐν ἣ προέτεινε νὰ ὀνομασθῇ ὁ Νέος Κόσμος *Ἀμερικῆ*.

Προεβή περαιτέρω. Ἐν γεωγραφικῷ χάρτη σχεδιασθέντι παρ' αὐτοῦ καὶ προσαρτηθέντι ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πτολεμαίου τοῦ 1522 ἔγραψεν ἐπὶ τῆς νέας Ἠπείρου τὸ ὄνομα *Ἀμερική*.

Τὰ βιβλία τότε ἦσαν σπάνια, καὶ δὴ τὰ ἐπιστημονικά. Ἡ κοσμογραφία τοῦ Ὑλακομύλου ἀνετυπώθη τῷ 1509 καὶ ἐμνημονεύετο εἰς πάντα τὰ ὕστερον ἐκδοθέντα γεωγραφικὰ συγγράμματα. Ἐγένοντο ὡσαύτως δύο ἀνετυπώσεις ἐν Βενετίᾳ τῷ 1535 καὶ 1534, οὗτω δὲ πάντες οἱ λόγιοι ἐσυνείθισαν νὰ ὀνομάζωσιν Ἀμερικὴν τὸν Νέον Κόσμον, τὸν ἀνακαλυφθέντα πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κολόμβου καὶ ὕστερον ὑπὸ πλεί-

στων ἐρευνητῶν, ὧν αἱ θαλασσοπορίαι διεδέχοντο ἀλλήλας ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς.

Εἰς τὸν Κολόμβον ὅμως ἀνήκει ἡ δόξα· διότι αὐτὸς πρῶτος εἶδεν οὐ μόνον τὰς νήσους προσρητημένας εἰς τὸ μέγα σύστημα τῆς ἠπείρου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἠπειρον.

Ἡ δόξα δὲ αὕτη εἶναι μεγίστη, διότι ἔσχε τὸ θαυμάσιον ἀποτέλεσμα νὰ διαχύσῃ εἰς τὰ στρώματα τῆς κοινωνίας νέον φῶς ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων. Ἡ ἐλπίς, ἡ περιέργεια ἔλαβον ἐλατήρια ἰσχυρότερα δι' ὧν ἐπλημμύρησεν ὁ Νέος Κόσμος ἐξ ἀπέριων ἀποικιῶν, ὧν οἱ κάτοικοι, ἀναχωρήσαντες ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς γῆς, ἐμόρφωσαν τοῦ χρόνου προϊόντος ἐκείνην τὴν νέαν φυλὴν, ἣτις ζῶσα ἐν μέσῳ κοινωνίας ἐστερημένης πάσης παραδόσεως, ἠδυνήθη νὰ ἰδρῶσῃ ἐκείνας τὰς ἐλευθέρους πολιτείας, ὧν τὸ θέαμα τῆς εὐημερίας δὲν μένει ἄνευ ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ ἐπιλοίπου κόσμου.

Ἡ ἀνκαλύψις λοιπὸν τῆς Ἀμερικῆς εἶναι σπουδαῖον καὶ χρονικὸν σημεῖον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς καθὼς καὶ τοῦ ὕλικου πολιτισμοῦ, ὥστε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου εἶναι ἄξιον μεγαλειτέρας ἐπιφήμης, παρ' ἐκαίνης, ἣς ἔτυχε.

Lucien d'Hura.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑΙ

[Ἐκ τῶν τοῦ Σκ. Δ. Βυζαντινοῦ].

Ἡδυνάμεθα νὰ μὴ ἀφιερώσωμεν ἰδιαίτερον κεφάλαιον διὰ τὰς γυναίκας, ἀφ' οὗ μάλιστα μία τις αὐτῶν, ἣς τὸ ὄνομα ἐνέγραψεν ἦδη ἐν τῇ βίβλῳ αὐτῆς ἡ ἀθανασία παρὰ τὰ ὀνόματα τῆς Lady Montague καὶ τῆς Bremer, καὶ πραγματικαίαν δλόκληρον ἐδημοσίευσεν περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ δημοφίλων τῆς; Ἡδυνάμεθα ν' ἀφήσωμεν αὐτάς, τόσον εὐαισθητοὺς, τόσον εὐερεθίστους, ἐντὸς τῆς τύρῃς καὶ σκαιότητος τῆς ἀνδρανιτιδος; αὐτάς, αἵτινες οὐδένα ἄλλον θόρον ἀνέχονται παρὰ τὸν τῶν νηπίων, τῶν ὀπίων εἶνε οἱ φρουροὶ ἄγγελοι; θά θαυμάσωμεν τὴν καρτερίαν, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν φιλοκαλίαν, τὴν εὐλάβειαν καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετάς, ὅσαι κοσμοῦσι πανταχοῦ τὸ εὐγενέστερον τοῦτο μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους, θά ἴδωμεν αὐτάς ὡς συζύγους, ὡς μητέρας, ὡς οἰκοδεσποίνας, ὡς ἐρωτολήπτους· θά τὰς ἀνεύρωμεν εἰς τὸ λουτρὸν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὸν περίπατον, εἰς τὴν χαρὰν, παρὰ τὴν κλίνην τοῦ νοσοῦντος, καὶ εἰς τὸν τάφον τοῦ συγγενοῦς· παντοῦ ὁ κάλαμος ἡμῶν θά ἐκθειάζῃ τὰ πλεονεκτήματά των καὶ θά συμπαθῇ πρὸς τὰς ἀδυναμίας των. Αὐταὶ μᾶς τρέφουσι καὶ μᾶς ἀποκοιμίζουσιν ὡς νήπια, αὐταὶ μᾶς παρηγοροῦσιν ἄνδρας, συμμεριζόμεναι καὶ μετριάζουσαι τὰς θλίψεις μας, αὐτῶν τὸ βλέμμα ἀποχαριετώμεν τελευταῖον χωοιζόμενοι τοῦ βίου.